

บทอาขยานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ (บทหลัก)

บทอาขยานภาษาไทย

ช่วงชั้นที่ ๓

(ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑-๓)

บทหลัก

ม.๑

- ❖ นิราศภูเขาทอง
- ❖ โคลงโลกนิติ

ม.๒

- ❖ สุภาษิตนฤทมนาคาร
- ❖ บทเสภาสามัคคีเสวก ตอน วิศวกรรมา

ม.๓

- ❖ อิศรญาณภายิต
- ❖ บทพากย์เอราวัณ

นิราศภูเขาทอง

มาถึงบางครุณีทวิโสภ
ยามวิโยคยากใจให้สะอื้น
ไอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น
ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็อำ
ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ล้วนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ เหมือนนกไร่ร้างเร่อยู่เอกาฯ
ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
เดี๋ยวนี้มอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา ทั้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย
ไอ้สามัญผันแปรไม่แท้เที่ยง เหมือนอย่างเชียงชายหญิงทิ้งวิสัย
นี่หรือจิตคิดหมายมีหลายใจ ที่จิตใครจะเป็นหนึ่งอย่าฟังคิดฯ
ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักกรสอ้อยอร่อยจิต
แม้พุดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจาฯ

สุนทรโวหาร (ภู่)

โคลงโลกนิติ

พระสมุทรสุดลึกสิ้น	คณนา
สายคิ่งทิ้งทอควา	หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดควา	กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซ้ไร	ยากแท้หยั่งถึง ฯ
ก้านบัวบอกลึกสิ้น	ชลธาร
มรรยาทล่อสันดาน	ชาติเชื้อ
โณคนลาดเพราะคำขาน	ควรทราบ
หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรือ	บอกร้าย แสลงดิน
โคควายวายชีพได้	เขาหนั่ง
เป็นสิ่งเป็นอันยัง	อยู่ไซ้ไร
คนเค็ดคับสูญสัง-	จากร่าง
เป็นชื่อเป็นเสียงได้	แต่ร้าย กับดี
เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว	แห่งหนี
หาง่าย หลายหมื่น	มากได้
เพื่อนตาย ถ้ายแทนชี	วาอาตม์
หายาก ฝากผีไซ้	ยากแท้จักหา

โคลงสุภายิตนฤทมนการ

๑. เพราะความคิดทั่วไป

ทำดีไปเลือกเว้น	ผู้ใด ไคเฮย
แต่ผูกไมตรีไป	รอบข้าง
ทำคุณอุดหนุนใน	การชอบ ชรรมนา
ไว้ศัตรูปองมล้าง	กลับช่องสรรเสริญ

๓. เพราะถามฟังความก่อนตัดสินใจ

ยินคดีมีเรื่องน้อย	ใหญ่ไหน ก็ดี
ยังบ่งเห็นไป	เด็ดด่วน
ฟังตอบขอบคำไข	คิดใคร่ ครวญนา
ห่อนตัดสินใจวนวน	เหตุด้วยเบาความ

๔. เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

พาที่มีสติรู้	รอดคิด
รอบคอบชอบแลผัด	ก่อนพริ้ง
คำพูดพ่วงลิขิต	เขียนร่าง เรียงแฮ
ฟังเพราะเสนาะต้อง	โสตทั้งห่างภัย

๖. เพราะขอโทษบรรดาที่ได้ผิด

ใดกิจผิดพลาดแล้ว	ไปละ ลืมเลย
หย่อนทีฐิมานะ	อ่อนน้อม
ขอโทษเพื่อการวะ	วายบาด หมางแฮ
ดีกว่าปดอ้อมค้อม	คิดแก้โดยโง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทเสภาสามัคคีเสวก

ตอน วิศวกรรมา

อันชาติใดไร้ศานตีสุขสงบ	ต้องมัวรบราญรอนหาผ่อนไม่
ณ ชาตินั้นนรชนไม่สนใจ	ในกิจศิลปะวิไลละวาดงาม
แต่ชาติใดรุ่งเรืองเมืองสงบ	ว่างการรบอริพลอันสิ้นหลาม
ย่อมจำนงศิลปะสง่างาม	เพื่ออร่ามเรื่องระยับประดับประดา
อันชาติใดไร้ช่างชำนาญศิลป์	เหมือนนารินไร้โฉมบรรโลมสง่า
ใครๆ เห็นไม่เป็นที่จำเริญตา	เขาจะพากันเหย้าให้อับอาย
ศิลปกรรมนำใจให้สร้างโศก	ช่วยบรรเทาทุกข์ในโลกให้เหือดหาย
จำเริญตาพาใจให้สบาย	อีกร่างกายก็จะพลอยสุขสราญ
แม้ผู้ใดไม่นิยมชมสิ่งงาม	เมื่อถึงยามเส้าอรุณาสงสาร
เพราะขาดเครื่องระยับดับรำคาญ	โอสถใดจะสมานซึ่งดวงใจ
เพราะการช่างนี้สำคัญอันวิเศษ	ทุกประเทศสนานาทั้งน้อยใหญ่
จึงยกย่องศิลปกรรมนั้นทั่วไป	ศรีวิไลวิลาสดีเป็นศรีเมือง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อิสรญาณภาษิต

ชายข้ามเปลือกหญิงข้ามสาร โบราณว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอักษมาสัย
เราก็จิตคิดคู่เล่าเขาก็ใจ รักกันไว้ดีกว่าซังระวังการ
ผู้ใดดีดีต่อก่ออกกิจ ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ
สิบดีก็ไม่ถึงกับกิ่งพาล เป็นชายชาญอย่าเพ้อคาดประมาทชาย
รักสั้นนั้นอย่าให้รู้อยู่เพียงสั้น รักยาวนั้นอย่าให้เย็นเกินกฎหมาย
มิใช่ตายแต่เขาเราก็ตาย แหงนดูฟ้าอย่าให้อายแก่ทวดดา
อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย น้ำตาลย่อยมากเมื่อไรได้หนักหนา
อย่านอนเปล่าเอากระจกยกออกมา ส่องดูหน้าเสียดที่หนึ่งแล้วจึงนอน

หม่อมเจ้าอิสรญาณ

บทพากย์เอราวัณ

อินทรีชิตบิคเบียนกายิน	เหมือนนงค้อมรินทร์
ทรงคชเอราวัณ	
ช้างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน	เฟือกพ่องพิวพรรณ
สี่สังข์สะอาดโอพาร์	
สามสิบสามเศียร	โสภาคีรหนึ่งเจ็ดงา
คั่งเพชรรัตนรูจี	
งาหนึ่งเจ็ดโบกขรณี	สระหนึ่งย่อมมี
เจ็ดกออุบลบันดาล	
กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	
กลีบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา
แน่นน้อยลำพานงพาล	
นางหนึ่งย่อมมีบริวาร	อีกเจ็ดเขาวมัลย์
ล้วนรูปนิรมิตมายา	
จับระบำรำร่ายส่ายหา	ชำเลื่องหางตา
ทำที่ดั่งเทพอัปสร	
มีวิมานแก้วงามบวร	ทุกเทศกฤษร
คั่งเวไชยันค้อมรินทร์	